

Svetový deň životného prostredia - 5. jún

Každoročne si 5. júna pripomíname Svetový deň životného prostredia, ktorý je celosvetovo venovaný ochrane životného prostredia a šíreniu dôležitosti enviromentálnych myšlienok medzi ľuďmi.

Tento deň je spomienkou na prvú konferenciu OSN o životnom prostredí, ktorá sa konala v dňoch 5. až 16. júna 1972 v Stockholme pod heslom "Je len jedna Zem". Zástupcovia 112 štátov na nej prerokovali prvú súhrnnú správu o stave životného prostredia a vyslovili potrebu riešiť v záujme zachovania existencie ľudstva problémy životného prostredia, ktoré presahujú hranice štátov a kontinentov (ochranu ozónovej vrstvy Zeme, eliminovanie znečistenia vôd a ovzdušia, podmieňujúceho skleníkový efekt a kyslé dažde, jadrovú bezpečnosť, zneškodňovanie odpadov a otázky biodiverzity). Tiež schválili Deklaráciu o životnom prostredí človeka. Na základe odporúčaní konferencie OSN 15. decembra 1972 schválila **Environmentálny program OSN /UNEP/** a vyhlásila 5. jún za Svetový deň životného prostredia.

Životné prostredie je všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda i samotné organizmy. Znečisťovanie zložiek životného prostredia je zapríčinené rôznymi aktivitami človeka (rast výroby, spotreby energie, ťažby surovín, zvýšená priemyselná a poľnohospodárska výroba, zvýšená doprava). V dôsledku týchto činností došlo v posledných desaťročiach globálne k výraznému zhoršeniu kvality **ovzdušia**.

Na prvej priečke v rebríčku znečisťovateľov ovzdušia dominuje cestná doprava, ktorá je najväčším producentom oxidov síry (NO_x), oxidu uhoľnatého (CO) a rôznych nemetánových organických zmesí. Súčasne je druhým najväčším zdrojom malých prachových častíc, ktoré sa podpisujú pod vznik respiračných chorôb.

Znečisťujúce látky vypúšťané do ovzdušia z mobilných a stacionárnych zdrojov spôsobujú okrem priameho poškodenia ľudského zdravia ďalšie nepriaznivé efekty v životnom prostredí - hlavne acidifikáciu, ktorej hlavnými príčinami sú emisie sírových a dusíkatých zlúčenín. Tieto sú v atmosfére transformované na kyselinu sírovú a dusičnú a spôsobujú aciditu zrážok. Následne okysličujú pôdu, vodu, vedú k poškodeniu lesov, stavieb a pamiatok a k zhoršeniu zdravotného stavu organizmov. Najväčšou hrozbou pre ľudí sú toxické ióny, ktoré sú uvoľňované vďaka kyslému dažďu - mobilizovaná meď spôsobuje záchvaty hnačky u detí a

predpokladá sa, že voda znečistená hliníkom spôsobuje Alzheimerovu chorobu. Poklesom emisií SO₂ v SR význam efektu acidifikácie v posledných rokoch klesá.

Znečisťujúce chemikálie vo vzduchu sa dostávajú aj do potravinového reťazca, pretože sú absorbované rastlinami. Zistilo sa, že aj malé stopy olova, ktoré sa do atmosféry dostávajú používaním tetraetylolova ako prísady pre zvýšenie oktánového čísla benzínu môžu mať škodlivé účinky, hlavne u detí - spôsobujú poškodenie mozgu. Preto sú výrobcovia motorových vozidiel povinný montovať do vozidiel katalyzátory, ktoré obsahujú chemickú zložku, ktorá čistí výfukové plyny.

Ďalšie porušovanie ekologickej rovnováhy atmosféry je spôsobované určitými typmi aerosólových sprejov, napr.: freóny, ktoré sa používajú pri chladení, poškadzujú ozónovú vrstvu Zeme, ktorá odfiltruje väčšinu škodlivého slnečného ultrafialového žiarenia. To môže byť príčinou zvýšeného počtu prípadov rakoviny kože u ľudí, ktorí sa veľa opaľujú a u robotníkov pracujúcich vonku, pretože sú vystavení veľkým dávkam ultrafialového žiarenia. Vo väčšine krajín sa freóny nahrádzajú inými plynmi a niektoré krajiny ich úplne zakázali.

Ďalším nepriaznivým dopadom je skleníkový efekt a vyvolané klimatické zmeny, spôsobené hlavne emisiami CO₂, CH₄, N₂O a freónmi. Jednou z možností ako znížiť, prípadne stabilizovať tvorbu skleníkových plynov a iných pre životné prostredie škodlivých emisných látok, je využitie obnoviteľných (alternatívnych) energetických zdrojov, ktoré nezaťažujú životné prostredie.

Obnoviteľné energetické zdroje (biomasa, vodná energia, slnečná energia, veterná energia, geotermálna energia, bioplyn a biopalivá) sa v súčasnosti využívajú vo svete nerovnomerne a nedostatočne, hoci mnohé z nich sú dostupné vo veľkom rozsahu. V Európskej únii predstavujú 6,7 % spotreby energie.

Vzhľadom k tomu, že aj v Nitrianskom kraji sa uvažuje s výstavbou objektov obnoviteľných zdrojov energie, Vám prinášame zoznam stavieb s predmetným využitím za obdobie rokov 2000 - 2009, ku ktorým Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre podľa § 6 ods. 3 písm. f) a § 13 ods. 3 písm. b) zákona č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vydal záväzné stanovisko k návrhom na územné konanie:

▪ okres Nitra:

6 veterných parkov (Nitra-Lehota-Veľké Zálužie, Nitra-Čab, Nitra-Zbehy, Nitra-Báb, Nitra-Šurianky, Vráble),

3 solárne parky (Alekšince, Veľký Lapáš, Nitra-Párovské Háje),

1 bioplynová stanica (Malý Cetín, kde prebieha v súčasnosti kolaudačné konanie),

1 kotolňa na biomasu (Vráble),

▪ okres Zlaté Moravce:

2 veterné parky (Zlaté Moravce, Olichov),

3 solárne parky (Tekovské Nemce, Žikava, Martin nad Žitavou),

▪ okres Šaľa:

3 veterné parky (Žihárec, Horná Kráľová, Močenok),

2 solárne parky (Močenok, Trnovec nad Váhom),

2 kotolne na biomasu (Menert-Therm Šaľa, PD Selice).

Tab:: Počet stavieb obnoviteľných zdrojov energie v Nitrianskom kraji

okres/stavebný objekt	veterný park	solárny park	bioplynová stanica	kotolňa na biomasu

Nitra	6	3	1	1
Zlaté Moravce	2	3	-	-
Šaľa	3	2	-	2
S P O L U	11	8	1	3

Výstavba predmetných zariadení prispeje k vytvoreniu lepších životných podmienok v životnom prostredí a minimalizovaniu určitých zdravotných rizík zo životného prostredia pôsobiacich na zdravie ľudí.